

Keltische Verzen

38 Bardische Versvormen uit Wales en Ierland

Flierefluiter

Inleiding

*Het vrije vers vliegt als een vogel
aan de wijde horizon;
danst, dartelt en doet loopings
tussen hemelblauw en wolkenwit.*

*Hoe anders de bard die zit te zwoegen
op complexe Welshe versvormen
met onuitsprekelijke namen;
bloed, zweet en tranen,
drie druppels Awen,
vormen de prijs van zijn kunst.*

Het 'gedicht' hierboven schreef ik in 2018 tijdens de bardencursus van de British Druid Order (<https://www.druidry.co.uk/courses/>) toen ik voor het eerst in aanraking kwam met de 24 bardische versvormen uit Wales. Ik vond deze vormen met hun vast aantal lettergrepen, hun eind- en binnenrijm en hun onmogelijke namen er nogal ingewikkeld uitzien en kon me niet voorstellen dat ik er prettig mee zou kunnen werken. Inmiddels gebruik ik deze Welshe vormen en zelfs hun Ierse tegenhangers regelmatig omdat het leuke vormen zijn om in te werken en ze mooie gedichten opleveren met precies genoeg rijm. Ik combineer vaak verschillende versvormen in één gedicht en combineer ook wel eens een traditionele Welshe versvorm met een 'gewone' versvorm als een kwatrijn of zelfs een sonnet. Kortom, ik beleef veel plezier aan deze oeroude Keltische versvormen en zou daarom graag zien dat meer moderne barden er mee gaan werken. Daarom besloot ik deze bundel, Keltische Verzen, te schrijven waarin ik de traditionele Keltische versvormen uit Wales en Ierland uitleg en toepas in Nederlandstalige gedichten. Ter lering en vermaak van zowel mezelf als jullie, de lezers/dichters/barden.

In de oude Keltische samenlevingen stonden barden in hoog aanzien; ze maakten gedichten en liederen die ze voordroegen en/of zongen waarbij ze zichzelf muzikaal begeleidde op een harp. Hiernaast hadden barden waarschijnlijk ook een politieke en religieuze functie. Omdat de Kelten geen schrift kenden werd alle kennis, inclusief gedichten en liederen, uit het hoofd geleerd en mondeling overgedragen van generatie op generatie. Dit spaart papier, maar maakt ook dat kennis gemakkelijk verloren kan gaan. Van de Keltische poëzie uit de oudste periode is dan helaas ook niets bewaard gebleven. De eerste Keltische gedichten die we kennen stammen uit de 6^e eeuw en zelfs deze kennen we alleen uit Welshe en Ierse manuscripten die pas eeuwen later samengesteld en (over)geschreven zijn. Toch zijn ze het begin van een rijke bloeiperiode van geschreven Keltische poëzie die voortduurt tot ongeveer de 15^e eeuw. In die tijd is door de Engelse overheersing een einde gekomen aan de bardische tradities.

In deze bundel zal ik 24 versvormen uit Wales en 14 uit Ierland bespreken die ontstaan zijn tussen de 6e en de 14e eeuw. De belangrijkste kenmerken van deze Keltische versvormen is dat ze gebaseerd zijn op een voorgeschreven aantal lettergrepen per versregel en dat ze meer de vorm van een strofe beschrijven dan van een compleet gedicht. Het is prima mogelijk om in één gedicht voor elke strofe een andere versvorm te gebruiken wat heel veel variatie mogelijk maakt.

De Welshe versvormen die in deze bundel voorkomen zijn de 24 traditionele bardische versvormen die in 1320 voor het eerst zijn beschreven. Op de Eisteddfod (wedstrijd voor barden) van 1523 werd bepaald dat deelnemers alleen nog maar deze 24 versvormen mochten gebruiken.

De versvormen zijn te verdelen in Englynion (strofes van 3 of 4 regels), Awdl (odes) en Cywydd (versvormen ontwikkeld door hofbarden in de 14^e eeuw). Deze Welshe versvormen kenmerken zich, naast een voorgeschreven aantal lettergrepen per regel, ook door het veelvuldig gebruik van kruisrijm en eindrijm. Kruisrijm wil hierbij zeggen dat een rijmklank uit de ene regel terugkomt in een volgende regel en eindrijm dat het einde van een regel rijmt op het einde van een volgende regel. Hierbij kan sprake zijn van echte rijm (**haard-paard**), maar ook van halfrijm als assonantie of klankovereenkomst (**haard- paal**) of medeklinkerrijm (**held-stalt**). Alliteratie, het rijmen van de medeklinkers aan het begin van woorden (**vrije verzen**), is bij de Welshe versvormen niet voorgeschreven, maar komt bij de Ierse versvormen wel veel voor. In plaats hiervan kent de Welshe poëzie vier vormen van 'cynghanedd' (harmonie) waarbij een reeks medeklinkers meerdere keren in een versregel moet terugkomen. Hiervan zijn vier vormen te onderscheiden. De eerste is 'Cynghanedd Groes' waarbij de medeklinkers uit de eerste helft van de regel terugkomen in de tweede helft, behalve de laatste medeklinker van beide helften. Een voorbeeld is: **gelijkwaardige / gelijke woorden**. De tweede variant is de 'Cynghanedd Draw' waarbij de medeklinkers van het begin van een regel terugkomen aan het eind. Een voorbeeld: **gelijkwaardige zinnen eindigen op een degelijk woord**. De derde variant is de 'Cynghanedd Sain' waarbij het eerste en tweede deel van een regel binnenrijm hebben en waarvan de medeklinkers uit het tweede deel terugkomen in het derde deel. Een voorbeeld: **Is deze vorm / de norm / die nu rijmwoorden bepaald?** De 'Cynghanedd Lusg' tenslotte heeft alleen binnenrijm in een versregel en geen terugkerende reeksen van medeklinkers. In de gedichten die ik zelf schrijf, en dus ook in deze bundel, gebruik ik de vier cynghanedd vormen niet. Dat is niet alleen omdat ik ze te ingewikkeld vind om prettig mee te werken, maar vooral omdat ze voor mijn gevoel de balans tussen vorm en inhoud teveel laten doorslaan naar vorm. En dat vind ik jammer (maar voel je vooral vrij om het toch te proberen!).

De Ierse versvormen zijn net als hun Welshe tegenhangers gebaseerd op een voorgeschreven aantal lettergrepen per regel en hebben zowel kruis- als eindrijm. Ook hier kan het zowel om echte rijm als om halfrijm gaan. Het grote verschil met de Welshe vormen is dat praktisch alle Ierse versvormen kwatrijnen (strofen van vier regels) zijn en dat alliteratie hierbij vaak wel voorgeschreven is.

Dit klinkt allemaal vreselijk ingewikkeld (en soms is het dat ook), maar oefening baart kunst en een goed rijmwoordenboek doet wonderen. Ik hoop jullie met deze bundel dan ook enthousiast te krijgen voor het lezen en schrijven van Keltische verzen.

Flierefluiter (I)

Literatuur:

Andrew Anderson (2019) [The Ritual of Writing; writing as spiritual practice](#).

Jaap Bakker (1987) [Nederlands rijmwoordenboek](#).

Greywolf (2011) [Earthsongs; BDO bardic course booklet 6](#).

Kevan Manwaring (2006) [The Bardic handbook; the complete manual for the twenty-first century bard](#).

Kuno Meyer (1911) [Selections from Ancient Irish Poetry](#).

Fiona Tinker (2012) [Pathworking through poetry; exploring, knowing, understanding and dancing with the wisdom the bards hid in plain view](#).

Gwyn Williams (1953) [An introduction to Welsh poetry; from the beginnings to the sixteenth century](#).

en.Wikipedia.org

Thepoetsgarret.com

poetrymagnumopus.com

Writersdigest.com

Op naar de verzen...

*De gedichten in deze bundel zijn opgedragen
aan Cerridwen en Brigit,
Bardengodinnen en
Brenghsters van Awen en Imbas.
Gaarne en met reden!*

Bardengebed

Cerridwen, zegen m'n quest,
Cerridwen, ik doe m'n best
op een barden dichters test.

Brigit, poëtengodin,
Angus Og, Oghma, Odin;
help me dichten, zin voor zin,
lettergrepen te tellen,
versvormen voor te stellen,
hun verhaal te vertellen;
zodat ik gedichten maak
naar de oude Welshe smaak
ter lering ende vermaak.

Cerridwen, laat me dromen,
laat de Awen stromen
en inspiratie komen!

Yb 2021

De Englyn Milwr heeft drie regels van 7 lettergrepen en rijmscha A/A/A. Milwr betekent 'soldaat' en deze versvorm is 'de manier waarop soldaten zingen'. Hij stamt uit de 9^e eeuw.

Samhain

Winter nadert het land, donker en koud,
ondanks hout dat warm brandt
vreest men Cailleach haar hand.
Ze zal rondzwerven, met storm, sneeuw en ijs
bereisd ze de erven
waar wat oud is zal sterven.

Overall wordt vee geslacht, vlees en bloed
geven moed, geven kracht
voor de lange winternacht
waarin de poort van Annwn open staat,
menig ziel gaat lopen,
de Sith op offers hopen.

Wees welkom, winter en aller zielen,
wezens uit Annwn en Cailleach;
laat ons Zomers Eind vol vreugde vieren
wat het nieuwe jaar ook brengen mag.

Yb 2020

De Englyn Penfyr (Englyn met het korte einde) heeft drie regels van 10, 6 en 7 lettergrepen. Het rijmschema is AB/BA/A. De rijmklank B valt in de tweede helft van de eerste regel en in de eerste helft van de tweede regel. Deze versvorm stamt uit de 7^e eeuw.

Van 'Samhain' is de eerste strofe geschreven in de Englyn Penfyr vorm en de tweede strofe als een 'gewoon' kwatrijn.

Excalibur

Excalibur, koningszwaard in de steen;
alleen Arthur is waard
om te strijden met dit zwaard,
voor vrijheid, recht en welvaart.

Nu is de strijd gestreden,
het oorlogsleed geleden;
tevreden rust het zwaard,
bewaard in een heilig meer: in Vrede!

ŷ 2021

*De eerste strofe van 'Excalibur' is een **Englyn Unodl Union** (rechte enkelrijmende englyn). Deze versvorm heeft 4 regels van 10, 6, 7, 7 regels en rijmschema AB/BA/A/A waarbij de B rijmklank in het tweede deel van de eerste regel en de eerste helft van de tweede regel valt.*

*De tweede strofe is een **Englyn Unodl Crwca** (kromme enkelrijmende englyn). Dit is de omgekeerde versie van de Englyn Unodl Union en bestaat uit vier regels van 7, 7, 6 en 10 lettergrepen. Het rijmschema is A/A/AB/BA waarbij de eindrijm B van de derde regel terugkomt in het begin van de vierde regel.*

Ik ben

Ik ben oud als de bomen,
ik ben ooit aangekomen
in lang vervlogen tijden.

Ik ben een ingewijde
in de eeuwig ware leer;
idealistisch wijsgeer.

Ik ben de mystieke zot:
iets in mij is lancelet
iets anders is Guinevere.

Ik leef mijn leven met flair,
ik zwerf over de wegen,
ik zing en word verzwegen.

Ik, zelfzwemmende zaadcel;
ik, een ongrijpbaar raadsel;
ik, een bard, een tovenaer;
ik, ondefinieerbaar.

Ik ben totaal fluïde:
ik ben heks en druïde.

ŷ 2021

*De **Cywydd Deuair Hirion** (lang rijmend regelkoppel) bestaat uit regels van 7 lettergrepen met rijmschema A/A waarbij de ene rijmklank een lettergreep met nadruk en de andere zonder nadruk is. De volgorde maakt hierbij niet uit. Deze vorm wordt sinds de 14^e eeuw veel gebruikt. Er bestaat een variant op deze vorm waarbij elke regel in het hele gedicht met dezelfde letter of klank begint. Hierin heb ik het gedicht 'Ik ben' geschreven.*

Het gedicht is geïnspireerd op de verschillende Keltische 'Ik ben - gedichten' zoals de oud-Ierse 'Song of Amergin' en verschillende gedichten uit het oud-Welsh 'Book of Taliesin'.

Dun Aengus

Hoog bovenop de klif staat
trots en onveroverbaar,
stoer storm en tijd te doorstaan,
steeds elke dreiging de baas,
een oud onneembaar ringfort
dat elke verbeelding tart;
in het noorden zwaar ommuurd,
zuidelijk in zee gestort.

Huis van Aengus mac Umor,
Koning over de Fir Bolg,
Heerser over Inis Mor,
hield van hier Arran veilig.

Dit is Ierlands kroonjuweel,
hierbij verbleekt elk kasteel,
deze veste, ruig en grijs;
nee, die prijs je nooit teveel!

Yb 2021

'Dun Aengus' is een gedicht waarbij ik drie versvormen heb gebruikt.

Beltane

Op de eerste dag van Mei
ben ik altijd superblij.
Dan vieren we zomertij
met een buitenvrijpartij,
doen we aan veelwijverij
en ook aan meermannerij.
We schokken de burgerij
met onze afgoderij.

Is het feest eenmaal voorbij
dan volgt, na de vrijerij,
nog èènmaal een braspartij
tijdens onze trouwerij.

Op de eerste dag van Mei
ben ik altijd superblij!

Yb 2021

De eerste strofe van 'Dun Aengus' is in de Englyn Proest Dalgron vorm (halfrijmende Englyn). Deze heeft vier regels van 7 lettergrepen en rijmschema A/A/A/A. Bij deze versvorm is de eindrijm A meestal halfrijm. Hier ligt de halfrijm in het eerste deel op de klinkers en in het tweede deel op de medeklinkers.

De tweede strofe is een Englyn Proest Gadwynog (halfrijmende ketting englyn) en bestaat uit vier regels van 7 lettergrepen met als rijmschema A/B/A/C. Hierbij geldt dat de rijmklanken A echt rijmen en dat C en B halfrijmen.

De derde strofe is een Englyn Cyrch en bestaat uit vier regels van 7 lettergrepen. Het rijmschema is A/A/B/BA waarbij de rijmklank B terugkomt in het midden van de vierde regel.

'Beltane' is een Englyn Lleddfbroest. Deze versvorm bestaat uit vier regels van 7 lettergrepen en rijmschema A/A/A/A. De rijmklank A moet in deze vorm echter een 'tweeklank' zijn, dus oi, ooi, ai, aai, ei, ij, ou, au, ui en ng. De rijm mag grotendeels uit halfrijm bestaan.

Hier heb ik in het hele gedicht dezelfde rijmklank gebruikt, maar ik had dus ook voor elke strofe van vier regels een andere tweeklank mogen gebruiken.

Celtic Spirits

Craigellachie,
Glenmorangie,
Arran, Ardmore,
Banff of Bowmore,
Tamnavulin,
Lagavulin,
Cardow, Cardhu,
en Dallas Dhu,
Bunnahabain,
Saint Magdalene,
Coleburn, Millburn
en ladyburn:

Schotse whisky's,
Ierse Whiskey's,
whisky's uit Wales.
Ze zullen het verliezen,
want als ik zelf mag kiezen:
Hobgoblin Ales !

Υ 2021

Segais' bron

Hazelaars, heilige bomen
staan rond de bron van vijf stromen;
ze dromen met elf en zalm.
Drink van stromen en bron, word wijs,
en inspireer de ziel z'n reis
als kraanvogel; grijs en kalm.

Zoals het is in Andersland,
zo is het ook aan deze kant:

Wees open voor de vijf zinnen,
open voor gevoel van binnen
bij beminnen en streven.
Zo zal het leven, en de tijd,
door eer en schande en door spijt
de mens wat wijsheid geven.

Υ 2020

*De **Cywydd Deuair Firion** (kort rijmend regelkoppel) bestaat uit regels van 4 lettergrepen en rijmschema A/A. Vanwege de korte regellengte is het een lastige versvorm die weinig gebruikt wordt. In het gedicht 'Celtic Spirits' heb ik bij de twee voorlaatste regels de langere Cywydd Deuair Hirion vorm gebruikt (maar dan wel met twee benadrukte rijmklanken).*

*Het gedicht 'Segais' bron' lijkt met z'n 14 regels en de inhoudelijke wending op een sonnet, maar het is grotendeels geschreven in de versvorm **Cyrwydd Llosgyrnog** (strofes 1 en 3) Deze bestaat uit regels van 8, 8, 7, 8,8, en 7 lettergrepen en rijmschema A/A/AB/C/C/CB. De rijmklanken A en C komen dus terug ergens in de 3^e en 6^e regel. Deze vorm is afgeleid van Latijnse hymnen.*

De tweede strofe is een Cyhydedd Fer, deze versvorm komt verder in deze bundel nog aan bod.

Alesia

In het geweld
werd menig held
en stam geveld.
Alesia.

Romeinenknoet
op keltenmoed
is ravenzoet.
Alesia.

Een klaproosveld,
een bronzen Kelt,
verhaal vertelt.
Alesia.

Υ 2021

*De **Rhupunt** bestaat uit drie regels van 4 lettergrepen met rijmschema A/A/B. Meestal worden meerdere rhupunten gecombineerd tot een strofe of gedicht en dan rijmt klank B van de eerste rhupunt op de klank B van de tweede rhupunt. Je krijgt dan dus het volgende rijmschema A/A/B/C/C/B. De rhupunt is een heel oude versvorm uit de 7^e eeuw. Een variant hier op is de **Rhupunt Hir** (lange Rhupunt) die bestaat uit vier regels van 4 lettergrepen met als rijmschema A/A/A/B. Deze vorm was in Engeland erg populair tijdens de Tudor periode (1485-1603).*

Deze langere versie heb ik gebruikt bij het gedicht 'Alesia'.

Cromlech

Rijen stenen staan
in een lange laan
naar de zonnebaan;
in Bretagne.

Een enorme steen
staat geheel alleen
in het oude veen;
van Bretagne.

Een maanbeschenen
cirkel van stenen:
twijfels verdwenen,
met champagne.

Υ 2021

*De **Cyhydedd Hir** bestaat uit 4 regels van 5, 5, 5, en 4 lettergrepen met rijmschema A/A/A/B. De rijmklank B van de eerste strofe is tevens de rijmklank B van de tweede strofe waardoor het volgende rijmschema ontstaat: A/A/A/BC/C/C/B. De vorm stamt uit de 13^e eeuw.*

De Zwanenridder van Kleef

Eens, lang, lang, heel lang geleden,
in een grijs en ver verleden,
stierf Diederik, de graaf van Kleef.
De dochter die toen achterbleef,
Beatrix, de nieuwe gravin,
is van dit verhaal de heldin.

Ze regeerde het Kleverland
met een zachte en gouden hand
waar Kleef wel bij voer, rijk van werd.
Maar ook haar buurman, heel alert,
zag de Klever rijkdom groeien:
geld, goud, graan, schapen en koeien.
Hij wilde een deel van de buit,
stuurde zijn legers er op uit
om de Kleefse edelvrouw
te dwingen met hem te trouwen;
zo haar bezit te verwerven
en haar dan te laten sterven.

Beatrix was ten einde raad,
ze overwoog als wanhoopsdaad
zich te verdrinken in de Rijn;
liever dan buurmans bruid te zijn.
Bij de oever aangekomen
leek Beatrix wel te dromen,
want ze zag twee grote zwanen
zich een weg naar haar toe banen
met daarachter een gouden boot
waarin een ridder, sterk en groot,
zwaar bewapend, met veel bravoure,
naar Kleef en Beatrix toe voer.

En hij reikte, eenmaal aan land,
Beatrix hoffelijk z'n hand:
"Noem mij maar Elias", zei hij,
"en trouw vandaag nog snel met mij.
Ik zal voor jou de strijd aangaan
en de vijand voor je verslaan.
Je moet het alleen niet wagen
mijn naam en herkomst te vragen,
daarover kan ik niet praten,
dan moet ik je achterlaten."
Hoewel nieuwsgierig naar die vraag
beloofde Beatrix dat graag.

Zij en Elias trouwden snel
en Elias nam het bevel
van het Kleefse leger over.
Hij bestreed de buurman-rover.
en onthoofde de nare man,
hakte diens legers in de pan;

Met de zwanenridder als heer
verwierf Kleef zowel roem als eer.
Jarenlang week Elias trouw
niet van de zijde van zijn vrouw;
ze deelden het bed en de troon,
kregen een dochter en een zoon.
Maar een lang gelukkig leven
was hen samen niet gegeven.
Gedreven door nieuwsgierigheid,
en in een vlaag van dommigheid,
vroeg Beatrix aan Elias
wat toch z'n naam en herkomst was.

Elias schrok zich bijna dood;
een door zwanen getrokken boot
kwam gevlogen om hem te halen,
woordeloos en zonder dralen,
nog voor hij afscheid nemen kon,
verdween hij aan de horizon.
En Beatrix haar hart dat brak,
ze wierp zichzelf toen van het dak,
overmand door verdriet en spijt
over haar grote stommiteit.

Mocht je in Kleef bij volle maan
onder de kasteeltoren staan,
dan zie je haar ziel vaak uren
treurig in de verte turen,
hoor je haar roepen in de nacht
"Elias, Elias, ik wacht".

Yb 2021

*De Cyhydedd Fer (kort en gelijkwaardig)
bestaat uit twee regels van 8 lettergrepen met
rijmschema A/A. Deze vorm wordt al gebruikt
in gedichten die worden toegeschreven aan de
6^e eeuwse bard Taliesin.
Het is een erg geschikte vorm voor langere en
verhalende gedichten. Hier heb ik hem
gebruikt om de legende van de 'Zwanenridder
van Kleef' in versvorm te zetten.*

Bij de Sidhe

Groene heuvel in de mist,
nevelslierten op het land,
een grauwe miezerregen
waait tegen het kiezelstrand;

De heuvel is hol, geeft licht,
het schijnsel lokt me binnen,
waar een warm vuur op me wacht,
ik mijn kracht kan herwinnen;

Ik ben er bij de Elfen,
het Goede Volk van weleer,
doe mee aan zang, dans en spel,
waarna ik snel terugkeer;

want ik weet dat elfenuren
soms wel jaren kunnen duren;
dus pas ik goed op mijn tellen zodat
ik dit kan vertellen.

Υ 2021

Raadsel

Ik ben in woorden te vangen,
kronkel er omheen als slangen,
je herkent me niet
tot je me doorziet,
impliciet
ontvangen.

Υ 2021

Zeereis

Ik bewandel de walvisweg
waarbij ik de schuimkoppen eg
met mijn golvenzwaard
en mijn waterpaard
de warme haard ontzeg.

Υ 2021

*De eerste drie strofen van 'Bij de Sidhe' zijn geschreven als **Awdl Gywydd**, een versvorm die bestaat uit vier regels van 7 lettergrepen met rijmschema A/AB/C/CB. Alle rijm mag in deze versvorm halfrijm zijn. De rijmwoorden A uit regel 1 en 2 mogen ook synoniemen zijn en dus 'rijmen' qua betekenis in plaats van qua klank.*

*De vierde strofe is een **Byr a Thoddaid** en bestaat uit vier regels van 8, 8, 10 en 6 lettergrepen met als rijmschema A/A/BC/CB. De Eerste rijmklank B valt net voor het einde van de derde regel, vaak op de achtste lettergreep. De eindrijm C van de derde regel keert terug in de vierde regel als rijm of halfrijm.*

*De **Clogyrnach** bestaat uit zes regels van 8, 8, 5, 5, 3, 3 lettergrepen of vijf regels van 8, 8, 5, 5, 6 lettergrepen met als rijmschema A/A/B/B/B/A of A/A/B/B/BA.*

Het gedicht 'Raadsel' is in de eerste variant geschreven. Het opgeven van raadsels, al dan niet in dichtvorm, was bij de Kelten en veel andere oude culturen een populair tijdverdrijf.

Het gedicht 'Zeereis' is geschreven in de tweede variant van de Clogyrnach en maakt gebruik van zogenaamde 'kennings', poëtische omschrijvingen. Zo staat de walvisweg voor de zee en waterpaard en golvenzwaard voor schip. Kennings werden veel gebruikt in zowel de Keltische als de Germaanse poëzie.

Ogham

Oghambomen, nomen est omen:

Ik begin met een godin: wit, sterk,
zuiverende reinigende Berk.

De Lijsterbes, een heldere vlam,
geen heks of bedrieger duldt jouw stam.

De Els is een beschermer, krijger,
wijze raadgever, trouwe zwijger.

Wilg waakt over ons teder gemoed;
maangetijden, harpspel, eb en vloed.

Statige levensboom Yggdrasil,
sterke Es, wereldas, wereldziel.

Meidoorn, ideaal om te seksen,
de heg te berijden als heksen.

Koninklijke Eik, kennis en kracht,
midzomerzon en druïdenmacht.

De Hulst, altijd groene hoopgever,
sterke winterkou overlever.

Hazelaar, uw Imbas, Awen
maakt mij tot de dichter die ik ben.

Zoete Appelboom uit Avalon,
ik drink jeugd en healing uit uw bron.

Wijnrank, uw offer geeft ambroise;
vreugde, transformatie, extase.

Wentel rond de wereldboom omhoog,
Klimop nu, bereis de regenboog.

Buigzaam Riet is flexibiliteit,
Brem, de helende zon, zomertijd.

Sleedoorn straft, vernietigd en bestrijdt;
uitdaging die tot beproeving leidt.

De Vlier, bitterzoete elfenstruik,
een onontkoombare zielenfuik.

Groene kegeldragers, Den en Spar;
heldere geesten, scherpzinnig, star.

Gaspeldoorn, erotiek, levenslust,
de buit binnenhalen, reizen, rust.

Taaie, kleine, paarsroze Heide;
nauwkeurig, spaarzaam en bescheiden.

Esp, eenzame Ratelpopulier,
rouw en spijt vergallen het plezier.

Taxus, oeroude grafbewaker,
levengever en geestemaker.

Laat de aardwijsheid van de bomen,
tak voor tak, gestaag tot mij komen,
in mijn denken en in mijn dromen;
in mijn handen tot leven komen,
uit mijn hart weer naar buiten stromen,
koesterend de Aarde omzomen.

ŷ 2021

*Het gedicht 'Ogham' is een **Cyhydedd Naw Ban**. bestaat uit regelkoppels van 9 lettergrepen met rijmschema A/A. Als meerdere regelkoppels gecombineerd worden tot een strofe houden ze allemaal dezelfde eindrijm. Hier is dat bij de laatste strofe het geval.*

Zwanenzang op Inis Gluairé

Moederloze koningskinderen, vier,
met menselijke stem, maar verder dier,
als zwaan verbannen naar zee, meer, rivier,
negenhonderd jaar, dan daar, dan weer hier,
hun enige plezier was te zingen,
zwanenstemmen vervingen harp en lier.

Toen uiteindelijk de vervloeking brak,
kwam verlossing en stierven ze hier,
als mens en voorzien van god z'n zegen;
het lot van de Kinderen van Lyr.

ŷ 2021

*De eerste strofe van 'Zwanenzang op Inis Gluairé' is geschreven als **Hir A Thoddaid**. De Hir A Thoddaid (lange Toddaid) bestaat uit zes regels van 10 lettergrepen met rijmschema A/A/A/A/AB/BA. Hierbij valt de rijmklank A in de vijfde regel bij voorkeur op de 7e, 8e of 9e lettergreep. Deze versvorm is waarschijnlijk ontwikkeld in de 14e eeuw en wordt nog steeds veel gebruikt. Hij is vooral geliefd om er herdenkingsgedichten voor overledenen in te schrijven.*

*De tweede strofe is een **Toddaid** en bestaat uit vier regels van 10, 9, 10 en 9 lettergrepen, met rijmschema A/AB/C/CB. Hierbij zijn de rijmklanken A en C geen eindrijm, maar deze komen al eerder in de eerste en derde regel voor. Ze (half)rijmen op klanken aan het begin of in het midden van de tweede en vierde regel.*

*Er bestaat ook een variant met regels van 10 en 6 lettergrepen genaamd **Toddaid Byr** (korte toddaid). Hierin zou de tweede strofe er als volgt uit kunnen zien:*

*Toen uiteindelijk de vervloeking brak,
verlossing, stierven hier,
als mens en voorzien van god z'n zegen;
lot van de kids van Lyr.*

Avalon

Ik liep eens, spiraalsgewijs, omhoog
naar de top van Glastonbury Tor
die me een helder wijds uitzicht bood
over mijn eigenste levensloop;
waar ik mijn problemen los kon laten,
mijn pad verlaten en koersen op hoop.

Ik ben toen naar beneden gegaan
om bij de Chalice Well stil te staan
bij de pijnen in mijn diepste wezen,
mezelf te genezen als sjamaan.

ŷ 2021

*De eerste strofe van 'Avalon' een **Gwawdodyn Hir**. Deze 'lange gwawdodyn' bestaat uit zes regels van 9, 9, 9, 9, 10 en 10 lettergrepen met als rijmschema A/A/A/A/B/BA of A/A/A/A/BB/A. De rijm van de A klanken mag halfrijm zijn.*

*De tweede strofe is een gewone **Gwawdodyn** en bestaat uit vier regels van 9, 9, 10 en 9 lettergrepen met als rijmschema A/A/B/BA of A/A/BB/A.*

Beide versvormen zijn ontstaan in de 14e eeuw.

De roep van het hert

Ik rijs vandaag als de zee
bij vloed, ik sta als een steen,
als een rots, trots en stevig
hef ik m'n hoofd ten hemel
en laat mijn ruige bronstkreet
galmen over een bergmeer.

Ik rijs met U, Cernunnos,
Uw roep laat mij niet los; Heer.

Ik rijs vandaag als een boom
in het bos, als een vogel
die verlost is uit z'n kooi;
liefde welt in mij omhoog,
levenslust stuwt me reeds voort
op het eeuwig wilde spoor.

Cernunnos, Ik reis met U,
nu ik steeds Uw lokroep hoor.

ŷ 2021

*'De roep van het hert' is geïnspireerd op het oud-Ierse gedicht 'The Deer's Cry' uit de 8^e eeuw. Het is geschreven als een **Cyrch A Chwta**. Deze vorm bestaat uit acht regels van 7 lettergrepen met als rijmschema A/A/A/A/A/A/B/BA. De rijmklank A mag halfrijm zijn en de rijmklank B uit de zevende regel komt ergens in de achtste regel terug. Deze versvorm is waarschijnlijk ontwikkeld in de 14^e eeuw.*

Hofdichter

Ik ben een Bard:
ik prijs en eer,
dicht, zing en smeer
stroop en honing,

maak hazenhart
tot ridderspoor.
Ik doe dat voor
mijn beloning;

want niemand tart,
ongekastijd,
de ijdelheid
van zijn koning.

ŷ 2021

De Tawddgyrch Cadwynog bestaat uit vier regels van 4 lettergrepen met rijmschema A/B/B/C. Hierbij komen de rijmklanken A en C weer terug in de volgende strofe waardoor het volgende rijmschema ontstaat: A/B/B/C_A/D/D/C. Deze versvorm is waarschijnlijk ontwikkeld in de 14^e eeuw.

Bede aan Brigit

Brigit, Hoog verheven Vrouwe,
Geel Zonnehaar,
U brengt de groene zomer mee,
maakt vee vruchtbaar.

Brigit, Hoge Beschermgodin
van huis en haard,
van smeden, U vindt elk ambacht
uw aandacht waard.

Brigit, Vlam, Bron; ik vraag uw hulp
bij mijn verzen,
ik wil hier geen Iers kapittel
knittelverzen.

Brigit, Melodieuze Mond,
schenk mij Imbas,
opdat ik U met dit gedicht
wellicht verras.

Υ 2021

Midwintertombes

Witte muur van Brú na Bóinne,
zonnevuur over de Boyne,
strekt zich uit tot de spiraal,
Dagda's lokaal, Goede God.

De kortste dag is begonnen:
licht mag binnenschijnen,
licht en leven overwonnen,
de dood zal verdwijnen,
zomerzon zal wederkeren
in heuvel en dal, groen,
bloemenweide, blauwe meren,
balsdrang bij de Korhoen.

Duistere kou vertrekt zo:
trekt zich terug in Maes Howe,
zonnevuur vlucht gaande heen
over staande steen, Stennes.

Υ 2021

'Bede aan Brigit' is geschreven in de Ierse versvorm **Decnad Cummaisc**, een kwatrijn met regels van 8, 4, 8, 4 lettergrepen en rijmschema X/A/B/BA.

Het gedicht 'Midwintertombes' bestaat uit twee versvormen.

De eerste en laatste strofe zijn geschreven als **Rannaicheacht Mhor** (grote versmaker). Dit is een kwatrijn met regels van 7 lettergrepen en rijmschema A/A/B/B waarbij de rijmklank B in regel 4 voor het einde van de regel valt. De klanken A/A mogen halfrijmen en er moeten 2 kruisrijmen in het kwatrijn zitten. De laatste 2 woorden van regel 4 allitereren.

De tweede strofe bestaat uit twee keer een **Rannaicheacht Bheag** (kleine versmaker). Deze kwatrijnen hebben regels van 8, 6, 8, 6 lettergrepen en rijmschema A/B/A/B. Er zit twee keer kruisrijm en twee keer alliteratie in.

Bosliefde

Groene Man,
gezicht van
tak en blad,
bomenmacht.
Groene Vrouw,
schoon als dauw,
dat is nou
natuurpracht.

Groene Man,
schenker van
lust en lach,
levenskracht.
Groene Vrouw
schenkt zich nou,
naakt en rauw,
zomernacht.

Υ 2021

‘Bosliefde’ is een dubbele **Snam Suad** (drijvende zinnen).

Deze versvorm bestaat uit acht regels van 3 lettergrepen waarbij regels 4 en 8 bestaan uit èèn woord van 3 lettergrepen en alle andere regels eindigen op een woord van 1 lettergreep. Het rijmschema is A/A/A/C/D/D/D/C, waarbij regels 2 en 3 halfrijmen en er kruisrijm of alliteratie is tussen regels 3 en 4 en regels 6 en 7. Omdat er al veel rijm in deze versvorm zit, heb ik in dit gedicht gekozen voor alliteratie in plaats van kruisrijm.

Manannán

Koning Manannán Mac Lir,
de Zoon der Zee, Zoon van Ler,
Drager der Fluisteraar, zwaard,
Berijder van Enbarr, paard

met manen die vrij stromen,
Golvenveger in stormen;
geeft gul: jeugd, lof aan helden
in vreugdevolle velden,

biedt bescherming aan zeelui,
schenkt schatten en rijke buit;
sluiert Eiland Man als list
veilig met een mantel mist,

schiep schepen, een grote vloot
uit moerasgras, biezenboot,
verjoeg zo vijand Noorman
van het Eiland Manannán.

Υ 2021

De strofes van het gedicht ‘Manannán’ zijn geschreven als **Deibhidhe** (licht rijm), kwatrijnen met regels van 7 lettergrepen en rijmschema A/A/B/B en twee kruisrijmen tussen regels 3 en 4. Verder is er alliteratie in elke regel, waarbij in regel 4 bij de laatste 2 woorden.

Een Deibhidhe moet ‘licht rijmen’, daarom heb ik veel halfrijm gebruikt en de versregels losjes toegepast.

Claddagh

Hand in hand groeit onze vriendschapsband,
en vindt in het hart zijn beloning;
wordt een liefde, klef als klittenband,
en deze ring er èèn van belofte, bekroning.

Υ 2021

‘Claddagh’ is een **Droighneach**, een kwatrijn waarbij de regellengte mag variëren tussen de 9 en 13 lettergrepen. Elke regel eindigt op een woord van 3 lettergrepen en het rijmschema is A/B/A/B. In elk kwatrijn moet twee keer kruisrijm of binnenrijm voorkomen en in elke regel een alliteratie. Bij regel 4 zijn het de laatste 2 woorden die allitereren.

Schotse Dracht

In tartan van teen tot kruin,
een Schotsman in kilt, heel kuis;
daaronder, kek en guitig,
een onbedekt Keltisch kruis.

Υ 2021

‘Schotse Dracht’ is een **Casbairdne** is een kwatrijn met regels van 7 lettergrepen en rijmschema BA/BA/CA/CA waarbij de eindrijm van regels 1 en 3 halfrijm en van regels 2 en 4 echte rijm is. De laatste twee woorden van regel 4 allitereren.

An Drochshaol

Als aardappels rotten,
ratten ziektes dragen,
hele volle graven,
lege holle magen.

Υ 2021

‘An Drochshaol’ is een **Rionnaird tri Nard**, een kwatrijn van regels met 6 lettergrepen waarvan de eindwoorden 2 lettergrepen hebben. Regels 2 en 4 rijmen op elkaar en halfrijmen met regel 3. Het laatste woord van regel 1 allitereert met het eerste woord van regel 2 en er zijn twee kruisrijmen tussen regel 3 en 4.

Dublinse Schoonen.

Dublins mooiste, Molly Malone,
mongert vis in Grafton Straat,
waarna deze meermin floozie,
thuis de jacuzzi in gaat.

Υ 2021

Het is geschreven als een **Seadna** (doorgang) en bestaat uit regels van 8, 7, 8, 7 lettergrepen. Hierbij eindigen de regels met 8 lettergrepen op een woord met 2 lettergrepen en de regels met 7 lettergrepen op een woord van 1 lettergreep. De regels 2 en 4 rijmen en er zijn twee kruisrijmen tussen regel 3 en 4. Een van deze kruisrijmen is het laatste woord van regel 3. Het rijmschema is dus X/A/BC/BCA of X/A/BC/CBA. Verder allitereert het laatste woord van regel 1 met het eerste woord van regel 2.

In ‘Molly Malone’ heb ik Engelse woorden verwerkt in een Nederlandstalig gedicht.

Ambacht

Versregels die Kelten kwelden
knelden verzen vormvast,
maar barden die zeuren zelden:
helden schrijven stuurvast!

ŷ 2021

Het schrijven van een **Dechnad Mor** is ambachtelijk dichten. Deze vorm heeft regels van 8, 6, 8, 6 lettergrepen en rijmschema A/AB/A/AB. De A klanken van regels 1 en 3 kruisrijmen op de eerste woorden van regels 2 en 4. Alle regels eindigen op een woord van 2 lettergrepen dat allitereert met het woord ervoor.

Gangsta Rap

Robin Hood
was vogelvrij in Sherwood,
met z'n vrolijke vrienden
verdiende hij goud en goed.

De sheriff van Nottingham
zette hij vaak te kakken;
en wat die ook ondernam,
Robin was niet te pakken.

Een geduchte struikrover
in 't bos tussen de eiken,
een beruchte berover
van adel en van rijken.

Een dief met groot erbarmen;
rijken ontnam hij dingen,
deelde die met verarmden.
Het volk blijft zijn naam zingen:

Robin Hood!

ŷ 2021

De eerste strofe van 'Gangsta Rap' is een **Rannaicheacht Ghairid** met regels van 3, 7, 7, 7 lettergrepen en rijmschema A/A/B/BA.

De andere drie strofen zijn geschreven als een **Ae freslighe** (liggend gedicht), een kwatrijn met regels van 7 lettergrepen en rijmschema A/B/A/B. Hierbij hebben de A woorden 3 lettergrepen en de B woorden 2 lettergrepen. Verder moet als deze versvorm gebruikt wordt de eerste regel of het eerste woord van het gedicht gelijk zijn aan de laatste regel of het laatste woord.

Oproep der Druïden

Laten we de Aarde eren:
Aarde bouwde
planten, dieren, mannen, vrouwen;
oude wouden.

Laat ons Haar delen,
laat ons van Haar leren,
laat ons om Haar geven,
zo haar wijsheid eren.
Laat ons Haar dienen
en Haar dansend vieren,
Haar schoonheid en liefde
zal ook ons dan sieren.

Laten we de Aarde eren,
samenkomen,
en laat er uit ons hart hoop en
dromen stromen.

ŷ 2021

De eerste en laatste strofe van 'Oproep der Druïden' zijn geschreven als **Sneadhbhairdne**. Deze versvorm heeft regels met 8, 4, 8, 4 lettergrepen die eindigen op een woord met 2 lettergrepen. Regel 2 en 4 rijmen en regel 3 halfrijmt mee. De woorden van regel 4 rijmen op elkaar. Bij de laatste strofe heb ik deze versregels wat losser toegepast.

De tweede strofe bestaat uit een dubbelle **Breccbairdne**, kwatrijnen met regels van 5, 6, 6, 6 lettergrepen die eindigen op een woord met 2 lettergrepen. Regels 2 en 4 rijmen en regels 1 en 3 halfrijmen mee.

Ik sluit deze bundel Keltische Verzen af met een triade, een Keltische literaire stijlform waarbij een opsomming wordt gegeven van drie dingen die overeenkomsten hebben of anderszins met elkaar verband houden.

Drie dingen tonen dat de bard z'n klus is geklaard:

- ♣ **het gedicht is geschreven,**
- ♣ **gehoord of gelezen**
- ♣ **en wordt gewaardeerd.**

Over de auteur:

Flierefluter is bard en ovaat bij de Britische Druid Order en de Orde van Barden, Ovaten en Druïden. Hij schrijft naast gedichten ook artikelen en essays voor paganistische tijdschriften als Dryade en Wiccan Rede. Verder treedt hij regelmatig op als verteller van mythen, sagen, legendes, sprookjes en andere traditionele volksverhalen.

Meer informatie over Flierefluter is te vinden op:

www.jackstoop.eu

In Keltische Verzen worden 38 bardische versvormen uit Wales en Ierland uitgelegd en toegepast in 30 Nederlandstalige gedichten. Deze versvormen zijn in de traditionele bardenscholen ontwikkeld tussen de 6^e en de 14^e eeuw en geven een goed beeld van de rijke Keltische poëzie traditie. Keltische Verzen wil hedendaagse barden inspireren om deze versvormen weer en meer te gaan gebruiken in hun gedichten.

Afbeeldingen:

kaft: 'The Bard' door Phillipps J. de Louthembourg (1740 – 1815).

voor de verzen: 'Koning David' op de basiliek van Saint Benoit sur Loire (foto: Joke lankester)

**Alle teksten en gedichten in Keltische Verzen zijn, onder vermelding van auteur en bron, vrij te gebruiken.
Flierefluter © 2021**

